

גמרא:

שנינו במשנתנו: שחט את הוושט וכו', והודה לו רבי עקיבא.

מהמשנה נלמד, שלכל הדעות, בהמה שהגרגרת שלה נפסקה והוושט נשחט היא נבלה, שהרי אין כל הבדל בין שפסק את הגרגרת מעט זמן לפני ששחט או הרבה זמן, בין שפסק הוא או שנפסקה הגרגרת מאליה.

ורמינחי סתירה לכך ממה ששנינו במשנה לקמן [מב א]: אלו טרפות כבהמה: נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת. והמשנה אומרת שפסוקת הגרגרת היא טרפה ולא נבלה (202)!

אמר רבא: לא קשיא. כאן במשנתנו מדובר באופן ששחט ולבסוף פסק, כאן במשנה לקמן מדובר באופן שפסק ולבסוף שחט.

ומבארת הגמרא: שחט את הוושט והתחיל בשחיטה ולבסוף פסק את הגרגרת, נפסלת בשחיטה היא הבהמה. פסק ולבסוף שחט ומשהתחיל לשחוט לא היה פסול בשחיטה, כי [כמו] דבר אחר גרם לה ליפסל דמיה והיא טרפה.

ששחיטה לא כשרה מנבלת את הבהמה אם היא היתה בשני סימנים. בית הלוי סימן כ אות ב ורש"ש כאן.

202. עיין בתוספות שדנו בשאלה, מנין לגמרא שיש בפסוקת הגרגרת רק איסור טרפה ולא איסור נבלה, אולי יש בה את שני האיסורים!

203. עיין בהערה 198 שלא גורסים בלשון המשנה "אחר כך" דלא כגירסת הספרים שלנו.

204. עיין ברמב"ן שביאר מה היתה דעת רבא.

איתיביה רב אחא בר הונא לרבא ממשנתנו האומרת: שחט את הוושט ופסק את הגרגרת, פסק את הגרגרת ושחט (203) את הוושט — נבלה. הרי שאין חשיבות לסדר הדברים!

ומתרץ רבא: אין כוונת המשנה ששחט את הוושט אחר הגרגרת, אלא אימא: וכבר שחט את הוושט מעיקרא. אבל אם שחט את הוושט בסוף היא טרפה.

אמר ליה רב אחא בר הונא: שתי תשובות המפריכות פירוש זה במשנה יש בדבר.

הדא: דאם כן, אין כאן שני מקרים, אלא המקרה השני היינו קמייטא [זהו המקרה הראשון] (204)!

ועוד: יש ברייתא השונה את הדין של המשנה, ובברייתא זו הא תניא (205) במפורש: ואחר כך שחט את הוושט. ולא ניתן בה לפרש "וכבר שחט" כדברך!

אלא, אמר רבא: באמת בכל מקרה שלא נשחטו שני סימנים, אין זו שחיטה, והבהמה נבלה. (206) והמשנה דלקמן מונה את כל

205. צריך לגרוס תניא ולא תנן. ועיין בהערה 198.

206. לפי מסקנת רבא, פסוקת הגרגרת היא נבלה. מפני שאי אפשר לקיים בה שחיטת שני סימנים. והאחרונים דנו, האם פסוקת הגרגרת היא נבלה גם בעוף שמועיל בו שחיטת סימן אחד. וכן דנו האחרונים בנקובת הוושט, לפי דעת הראשונים שנביא בהערה הבאה, שגם היא נבלה, האם דין העוף כבהמה?

עיין רש"ש על המשנה, ובשו"ת אחיעזר ח"ב סימן ח' שדן בזה באריכות.

אפילו אם היא מפרכסת.

וכן, אם המשנה מונה נבלות, וליחשוב נמי
הא דרבי אלעזר בכלל הנבלות!

דאמר רבי אלעזר: נטלה ירך [העצם העליונה
של הרגל] ממקום חיבורה בכוקא
דאטמא⁽²⁰⁹⁾, וחלל שלה ניכר⁽²¹⁰⁾, ולא נשאר
שם עור ובשר החופים את המכה, אלא
רואים את גופה במקום החתך⁽²¹¹⁾, הרי זו

החסרונות שיש בבהמה שאוסרים אותה,
ו"אלו אסורות" קתני, ויש מהן נבלות⁽²⁰⁷⁾,
ויש מהן טרפות.

ודנה הגמרא: אם המשנה מונה גם נבלות,
וליחשוב נמי הא דחזקיה בכלל הנבלות!

דאמר חזקיה: עשאה לבהמה גיסטרא, שחצה
אותה לשני חלקים, כגון שחתך את הצואר
כולו, הרי זו נבלה⁽²⁰⁸⁾, והיא מטמאת כנבלה

שהמשנה באלו טרפות מונה רק טרפות והיא
סוברת כרבי עקיבא קודם חזרה, שוב אין צריך
לומר שנקובת הוושט היא נבלה [בית הלוי ח"ב
סימן כ"ב אות ג]. ומסביר בית הלוי, שלדעת
רבא ניתנה הלכה למשה מסיני, שלא מועילה
שחיטה אלא בסימנים שלמים ולא בסימנים שיש
בהם טרפות. [ביה"ל ח"ב סימן כ' אות ג'
ועי"ש].

והרמב"ם פסק, שפסוקת הגרגרת ונקובת
הוושט הם נבלות מחיים. [פ"ג מהלכות שחיטה
הי"ט].

ועיין בש"ך יור"ד סימן ל"ג ס"ק ד' שתמה
על הרמב"ם, ועי"ש בנקודת הכסף.

208. כשעשאה לבהמה גיסטרא הוא פוסק את
חוט השדרה בדרך כלל, וזו אחת הטרפות
הנוכרות במשנה, אמנם במקרים מסוימים אפשרי
הדבר שתהיה הבהמה גיסטרא ולא יפסק חוט
השדרה, ומשום מקרים אלו הגמרא מקשה שיש
לכתוב עשאה גיסטרא [תוס' ד"ה ולחשוב].

209. עיין בשיחת חולין פרק ראשון ציור 162.

210. המהרש"ל גורס "ניכר" בלשון הגמרא.

211. מדובר, כשרואים את גופה במקום החתך
אפילו כשהיא רובצת. [גמרא לעיל כא א].

207. כתב רש"י: "ויש מהם נבלות כגון נקובת
הוושט ופסוקת הגרגרת דאיתרע מקום שחיטה
דידהו".

והאחרונים הקשו: מנין לנו להגיד שנקובת
הוושט היא נבלה? הרי הגמרא דיברה רק על
פסוקת הגרגרת שהיא נבלה לפי שאין לשחוט
בה שני סימנים, אבל נקובת הוושט שאפשר
לקיים בה שחיטה בשני סימנים, היא טרפה ככל
הטרפות! [פרי מגדים יור"ד סימן לג ס"ק ה'
בשפ"ד, ורע"א בתשובתו שבסימן כ"ז].

ורע"א מוכיח שדעת רבינו תם והרא"ש
שנקובת הוושט היא טרפה. ובאמת בתוספות
הרא"ש שהודפס לאחרונה מצינו שהוא חולק
על רש"י במפורש.

וכתב הבית הלוי, שרש"י הבין מלשונו של
רבא שאומר "יש מהן נבלות" בלשון רבים, שיש
מהן שתי נבלות, ואף נקובת הוושט נבלה. ורבא
הוכרח לומר כן, כדי ליישב את סדר המשנה
שהביאה בהתחלה את נקובת הוושט, ואחר כך
פסוקת הגרגרת ואחר כך טרפות אחרות, ואם
נקובת הוושט היא טרפה, לא היתה המשנה
מפסיקה בינה ובין שאר הטרפות וכותבת ביניהם
פסוקת הגרגרת שהיא נבלה, אלא היתה כותבת
את פסוקת הגרגרת בתחילה.

וכתב הבית הלוי, שלפי זה, רק לפי תירוצו
של רבא יש הכרח לומר שנקובת הוושט היא
נבלה, אבל לפי תירוצו של רבי יוחנן, האומר

נבלה.

כאן שחיטת שני סימנים, ומה שהיה הקנה פסוק לפני השחיטה, **כי דבר אחר גרם לה ליפסל דמיא**.

אך תמהה הגמרא: **ומי אמר רבי שמעון בן לקיש הכי**, שיכולה שחיטה להועיל לקנה שנפסק כדי לטהר מידי נבלה!?

והאמר **רבי שמעון בן לקיש: שחט את הקנה ואחר כך ניקבה הריאה** בין שחיטת הקנה לשחיטת הוושט — הבהמה **כשרה**, ואף שכל בהמה נטרפת על ידי נקב בריאה, כאן שנשחט הקנה — שהריאה תלויה בו — קודם לנקב, לא נטרפה בכך.

ושמעין מדריש לקיש: **אלמא** [רואים] שאחרי שחיטת הקנה, הריאה **כמאן דמנחא בדיקולא דמיא** [כמו שהיא מונחת בסל היא חשובה], ולכן כבר אין להטריף מפני הנקב שלה (212).

ומקשינן: **הכא נמי** [גם כאן] שנפסקה הגרגרת הרי היא **כמאן דמנחא בדיקולא דמיא**, ובמצב זה לא מתקיימת שחיטה אלא בוושט (213)!

ומתצינן: באמת המשנה מונה נבלות, אבל **כי קטני, נבלה דלא מטמאה מחיים**, כגון פסוקת הגרגרת שלא מועילה בה שחיטה, כי אי אפשר לשחוט בה שני סימנים. אבל **נבלה דמטמאה מחיים**, כי חיותה לא נחשבת לחיים, **לא קטני**. כי אין היא דומה לטרפה כלל.

והגמרא מביאה תירוץ אחר על הסתירה, ולפיו המשנה באלו טרפות מונה טרפות דוקא.

רבי שמעון בן לקיש אמר: כאן במשנתנו, מדובר באופן **ששחט** את הוושט **במקום חתך** הקנה, ולא עשה בקנה שחיטה כלל. **כאן** במשנה לקמן, מדובר באופן **ששחט** את הקנה שנפסק לפני השחיטה **שלא במקום חתך**.

ומבארת הגמרא את דבריו: **שחט במקום חתך** הקנה, הרי זה כשוחט את הוושט בלבד ו**נפסלה בשחיטה היא**. אבל אם שחט **שלא במקום חתך**, הרי זה שוחט את הקנה, ויש

הוושט מתירה אותה כמו שהשחיטה מתירה את העובר שבתוך הבהמה **חידושי ר' מאיר שמחה**. ועיין עוד **בחזו"א יור"ד סימן ג' ס"ק יט**.

213. תירוצו של ריש לקיש נדחה בסופו של דבר מפני הדין שאמר ריש לקיש בניקבה הריאה. ורבי יוחנן תירץ תירוץ אחר מפני שגם הוא סובר שאין לשחוט קנה שחוט, שהרי הוא כמונח בדיקולא.

ורוב הראשונים פוסקים על פי הסוגיא לקמן, שאם שחט את הקנה ואחר כך ניקבה הריאה,

212. הקשה המהר"ם, איך כל ריאה מותרת באכילה, הרי כששוחטים את הקנה היא כמונחת בדיקולא לפני גמר השחיטה, ולא חל עליה היתר השחיטה!

יש אומרים, שאליבא דריש לקיש צריך לומר דהכי אגמריה רחמנא למשה מסיני שהריאה מותרת על ידי שחיטת סימן אחד כמו עוף. ולדעתם אפילו אם יוציאו את הריאה אחרי שחיטת הקנה היא תהיה מותרת. **ראש יוסף ד"ה גופא**. וכבר הביא המאירי דעה זו ודחה אותה.

ויש אומרים, שגם הריאה צריכה להיתר שני סימנים, וכשהיא נמצאת בתוך הבהמה שחיטת

בוושט (215).

מתקיף לה רבי זירא: מאחר שנולדו בה בריאה סימני טרפה התרת, הרי אין טעמו של דבר אלא שטריפה זה חסרון שנולד בחיי הבהמה ולא במיתתה, וכיון שכאשר שחט את הקנה כבר אינה חיה חיות גמורה, סובר ריש לקיש שאין טרפה לחצי חיות, אם כן, מה לי טריפה בריאה, מה לי בבני מעיים!

ולדעת רבי זירא, אין טעמו של ריש לקיש משום דריאה כמאן דמנחא בדיקולא דמיא, אלא משום שאין טרפה לחצי חיות ואין חילוק במקום שנולדה הטריפה, והגמרא לעיל שסתרה את דברי ריש לקיש מדברי ריש לקיש סוברת כרבא בטעמו של ריש לקיש.

ואמרינן: והדר ביה [וחזר בו] רבי זירא מדעתו לדעת רבא, וסובר שאם ניקבו בני מעיים אחר שחיטת הקנה — טריפה, וראיה לזה, מבעייתו של רבי זירא.

אלא אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: לא קשיא, כאן במשנה דלקמן הם דברי רבי עקיבא קודם חזרה שהיה סבור ששחיטת סימן אחד מטהר מידי טומאת נבלה, כאן במשנתנו זה לאחר חזרה שהורה לרבי ישבב, שאם לא נשחטו שני הסימנים — הבהמה נבלה, ומשנה לא זזה ממקומה (214) מכפי שהיתה קודם חזרה.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בהבנת דברי ריש לקיש.

גופא, אמר רבי שמעון בן לקיש: שחט את הקנה ואחר כך ניקבה הריאה — כשרה.

אמר רבא: לא אמר רבי שמעון בן לקיש שהבהמה כשרה אלא בריאה שניקבה אחרי שחיטת הקנה הואיל וחייה ריאה תלויה בקנה, וכאשר שוחטים אותו הרי הוא כמנותק מהבהמה עם הריאה התלויה בו, אבל בבני מעיים שנקבו אחרי שחיטת הקנה לא הכשיר ריש לקיש, כי הם לא תלויים בקנה אלא

מחלוקת במשנה ואחר כך המשנה סותמת כדעה אחת, ההלכה כהסתם אם זה באותה מסכת, ולא אומרים שהסתם זה משנה ראשונה שלא זזה ממקומה!

תירץ רש"י, שלענין מחלוקת ואחר כך סתם הקפידו חכמים בסדר כדי שילמדו ממנו לענין הלכה, אבל אצלנו שכתוב שרבי עקיבא חזר בו בודאי שאין לפסוק כמותו, ולא הקפידו שלא לסתום כמותו.

215. כתבו הראשונים, שהוא הדין, אם שחט את הוושט תחילה וניקבו בני מעיים בין שחיטת הוושט לשחיטת הקנה, שהבהמה כשרה מפני שבני מעיים תלויים בוושט [בעל המאור ורשב"א].

הרי זו טרפה, ודלא כריש לקיש, ולא אמרינן ריאה כמנחא בדיקולא.

וקשה, שלפי זה יכולים אנו לומר את תירוצו של ריש לקיש במשנה, ולמה הגמרא דוחה תירוץ זה!

וכתב הרמב"ן במלחמות, שאף שלא פוסקים כריש לקיש לענין הריאה התלויה בקנה, והיא לא נחשבת כמנחא בדיקולא, מכל מקום הקנה עצמו נחשב כמנחא בדיקולא אחרי שחיטתו ואי אפשר לקיים בו שחיטה.

וכן פסק המהרש"ל, שאם שחט את הקנה ואח"כ ניקב הקנה, כשרה, כסברת ריש לקיש לענין הריאה. [יש"ש סימן י"ז].

214. הקשה רש"י, הלוא הכלל הוא, שאם יש

העובר שבמעיה, אך אם הוציא העובר יד לפני השחיטה, אותה יד דינה כטרפה, שאסורה באכילה, אך אינה טמאה.⁽²¹⁸⁾

ואמרינן: לאו היינו [האם אין זו אותה בעיה] דבעי אילפא: הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן, מהו?

גא-א

מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה [את היד שיצאה] מידי נבלה, או לא.

וצדדי הספק הם: כיון שאין שחיטת שני הסימנים שוה לגבי היד שיצאה, שהרי בשחיטת הסימן הראשון, כאשר היד היתה בפנים, נשחט הסימן כדי להתיר את העובר וכדי לטהרו מידי נבילה, ואילו בשחיטת הסימן השני, כיון שהוציא העובר את ידו, לא הועילה שחיטת הסימן השני כלפי היד הזאת אלא לטהרה מידי נבילה ולא להתירה באכילה, ולכן אינם מצטרפים לשום ענין, או כיון ששחיטת שני הסימנים באה גם לטהר

דבעי⁽²¹⁶⁾ רבי זירא: ניקבו בני מעיים בין שחיטת סימן ראשון שהוא הקנה לסימן השני,⁽²¹⁷⁾ מהו? האם הבהמה היא טרפה ככל בהמה שניקבו בני מעיה לפני השחיטה, שהשחיטה מטהרת אותה מידי נבלה, או שאין שחיטה מועילה לבהמה זו מפני ששחיטת הסימנים לא דומה, שחיטת הסימן הראשון באה להתיר את הבהמה לאכילה כי אז עוד לא נטרפה, ושחיטת הסימן השני לא באה אלא לטהר את הבהמה מידי נבלה.

ובעי רבי זירא: מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה, כיון שגם שחיטת הסימן הראשון מטהרת מטומאת נבלה, או לא מצטרף הסימן הראשון, כיון שעיקרו בא להתיר?

ומביאה הגמרא בעיה דומה לבעית רבי זירא.

הדין הוא, שבשחיטת בהמה מעוברת נותר

שחיטת הסימן הראשון שהוא הקנה, כי דרך השחיטה היא לפגוע בקנה תחילה מפני שהוא קרוב לצואר והוושט הוא קרוב למפרקת.

ולשחיטת התוספות שהבאנו בהערה הקודמת.

משמע מהלשון "בין סימן לסימן" שלא חשוב איזה סימן שחט ראשון, ורבי זירא סובר בבעיתו שבכל אופן שניקבו בני מעיים או ריאה בין סימן לסימן — הבהמה טרפה, כי יש טרפה לחצי חיות ולא אומרים סברת "מנחא בדיקולא".

218. לומדים דין זה מהפסוק "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו". [שמות כ"ב ל'] ודרשו מ"בשדה" שכיון שהבשר יצא מחוץ למחיצתו — נאסר, שהרחם היא המחיצה של העובר ואם יצא ממנה נאסר כטריפה. [לקמן ס"ח ע"א].

216. העתקנו את הגמרא כפי גירסת רש"י, ופרשנו כפירושו. וגירסת התוספות כאן היא כהגהת השיטה מקובצת "והדר ביה רבי זירא מדבעי רבי זירא דבעי רבי זירא".

לפי גירסת רש"י ופירושו, הגמרא אומרת שרבי זירא חזר בו מדעתו בהבנת דברי ריש לקיש שאין טרפה לחצי חיות, וסובר בבעיתו כרבא שיש טרפה לחצי חיות אלא שריאה כמנחא בדיקולא.

ולפי גירסת התוספות ופירושה בעית רבי זירא מבוססת על כך שיש טרפה לחצי חיות ודלא כריש לקיש. והגמרא אומרת שרבי זירא חזר בו מבעיתו וסובר שאין טרפה לחצי חיות כהבנתו בדעת ריש לקיש.

217. רש"י פירש שניקבו בני מעיים אחר